Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

26. april 2012*

»Direktiv 93/13/EØF — artikel 3, stk. 1 og 3 — artikel 6 og 7 — forbrugeraftaler — urimelige kontraktvilkår — den erhvervsdrivendes ensidige ændring af kontraktvilkårene — søgsmål med påstand om forbud anlagt i offentlighedens interesse af et i den nationale lovgivning udpeget organ på vegne af forbrugerne — konstatering af, at kontraktvilkåret er urimeligt — retsvirkninger«

I sag C-472/10,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Pest Megyei Bíróság (Ungarn) ved afgørelse af 25. august 2010, indgået til Domstolen den 29. september 2010, i sagen:

Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság

mod

Invitel Távközlési Zrt,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne M. Safjan (refererende dommer), A. Borg Barthet, J.-J. Kasel og M. Berger,

generaladvokat: V. Trstenjak

justitssekretær: A. Calot Escobar,

efter at der er afgivet indlæg af:

— den ungarske regering ved M.Z. Fehér, K. Szíjjártó og Z. Tóth, som befuldmægtigede

— den spanske regering ved F. Díez Moreno, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved G. Rozet og K. Talabér-Ritz, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 6. december 2011,

afsagt følgende

* Processprog: ungarsk.

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3, stk. 1 og 3, og artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT L 95 s. 29, herefter »direktivet«) samt af punkt 1, litra j), og punkt 2, litra d), i bilaget til dette direktiv.

2 Anmodningen er blevet indgivet under et søgsmål i offentlighedens interesse anlagt af Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság (det nationale forbrugerbeskyttelseskontor, herefter »NFH«) mod Invitel Távközlési Zrt (herefter »Invitel«) angående sidstnævntes anvendelse af angiveligt urimelige kontraktvilkår i dens forbrugeraftaler.

Retsforskrifter

EU-retten

3 20. betragtning til direktivet er affattet således:

»[K]ontrakterne skal være formuleret på en klar og forståelig måde, og forbrugeren skal have en reel mulighed for at gøre sig bekendt med alle vilkårene […]«

4 I direktivets artikel 1 bestemmes det:

»[…]

2. Kontraktvilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser […], er ikke underlagt dette direktivs bestemmelser.«

5 Direktivets artikel 3 lyder således:

»1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

[…]

3. Bilaget indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige.«

6 Direktivets artikel 4 har følgende ordlyd:

»1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.

2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

7 Direktivets artikel 5 bestemmer følgende:

»I de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde. […]«

8 Artikel 6 i direktivet er sålydende:

»1. Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.

[…]«

9 Artikel 7 har følgende ordlyd:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.

2. De i stk. 1 nævnte midler skal omfatte bestemmelser, i henhold til hvilke personer eller organisationer der ifølge national lov har en legitim interesse i at beskytte forbrugerne, efter national ret kan indbringe en sag for retsmyndighederne eller de kompetente administrative myndigheder, for at disse kan afgøre, om kontraktvilkår, der er udarbejdet med henblik på generel anvendelse, er af urimelig karakter, og anvende egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af sådanne kontraktvilkår til ophør.

3. Sager som omhandlet i stk. 2 kan under overholdelse af den nationale lovgivning indbringes mod hver enkelt erhvervsdrivende eller samlet mod flere erhvervsdrivende inden for samme erhvervssektor eller sammenslutninger heraf, der anvender eller opfordrer til anvendelse af de samme generelle kontraktvilkår eller lignende vilkår.«

10 I direktivets artikel 8 bestemmes det:

»Medlemsstaterne kan inden for det område, der omfattes af dette direktiv, vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med traktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne.«

11 I bilaget til direktivet opregnes de kontraktvilkår, som er omhandlet i direktivets artikel 3, stk. 3:

»1. Kontraktvilkår, hvis formål eller virkning er følgende:

[...]

j) at tillade den erhvervsdrivende ensidigt at ændre kontraktvilkårene uden gyldig og i aftalen anført grund

[...]

l) at bestemme, at vareprisen skal afgøres på leveringstidspunktet, eller at tillade sælgeren af en vare eller leverandøren af tjenesteydelser at sætte prisen op, uden at forbrugeren i begge tilfælde har en tilsvarende ret til at annullere kontrakten, hvis den endelige pris er for høj i forhold til den pris, der blev aftalt ved kontraktens indgåelse

[...]

2. Rækkevidden af litra g), j) og l)

[...]

b) [...]

Litra j) forhindrer […] ikke, at en erhvervsdrivende kan forbeholde sig ret til ensidigt at ændre vilkårene i en aftale, der er indgået på ubestemt tid, forudsat at han forpligtes til at underrette forbrugeren med et rimeligt varsel, og at denne kan opsige aftalen.

[...]

d) Litra l) er ikke til hinder for lovformelige prisreguleringsklausuler, såfremt retningslinjerne for prissvingningerne er udførligt beskrevet i kontrakten.«

Nationale bestemmelser

12 § 209 i borgerlig lovbog lyder således:

»1. Et generelt kontraktvilkår, eller et kontraktvilkår i en forbrugeraftale, der ikke er blevet individuelt forhandlet, er urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro og rimelighedshensyn ensidigt og uden begrundelse fastsætter parternes rettigheder og forpligtelser i henhold til kontrakten på en måde, der er til skade for den kontraherende part, som ikke har fastsat det pågældende kontraktvilkår.

[...]«

13 § 209/A i borgerlig lovbog har følgende ordlyd:

»1. Den skadelidte part kan gøre indsigelse over for urimelige kontraktvilkår i kontraktens almindelige forretningsbetingelser.

2. Urimelige kontraktvilkår i de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, eller som den erhvervsdrivende har udarbejdet ensidigt, på forhånd og uden individuel forhandling, er ugyldige. Ugyldigheden kan alene gøres gældende til fordel for forbrugeren.«

14 § 209/B i borgerlig lovbog bestemmer:

»1. Et organ, som udpeges ved en specifik lov, kan ligeledes anmode retten om at fastslå, at et urimeligt kontraktvilkår i de almindelige forretningsbetingelser i en forbrugeraftale, er ugyldigt. Rettens afgørelse om, at det urimelige kontraktvilkår er ugyldigt, har virkning for enhver, som har kontraheret med en erhvervsdrivende, der anvender det pågældende vilkår.

2. Det ved en specifik lov udpegede organ kan ligeledes nedlægge påstand om, at det fastslås, at en almindelig forretningsbetingelse, som er udarbejdet med henblik på indgåelse af forbrugeraftaler, og som er blevet offentliggjort, er ugyldig, selv om den endnu ikke er blevet anvendt.

3. Hvis retten under den i stk. 2 omhandlede sag fastslår, at den omtvistede almindelige forretningsbetingelse er urimelig, erklærer den vilkåret for ugyldigt i tilfælde af (fremtidig) anvendelse med virkning for enhver, der indgår en aftale med en erhvervsdrivende, der har offentliggjort vilkåret. Enhver, der anvender det urimelige kontraktvilkår, skal opfylde de krav, som fremsættes af en forbruger på grundlag af afgørelsen. Rettens afgørelse skal desuden forbyde enhver, der har offentliggjort den urimelige almindelige forretningsbetingelse, at anvende denne.

[...]«

15 § 39 i lov nr. CLV af 1997 om forbrugerbeskyttelse har følgende ordlyd:

»1. Forbrugerbeskyttelsesmyndigheden, det samfundsorgan, der har til opgave at varetage forbrugernes interesser, eller anklagemyndigheden kan anlægge sag mod enhver, hvis ulovlige virksomhed vedrører et stort antal forbrugere eller forvolder stor skade, med henblik på at beskytte de berørte forbrugere eller med henblik på at opnå erstatning for den nævnte skade. En sådan sag kan indledes, selv om det ikke er muligt at identificere de forbrugere, der har lidt skade.

[...]«

16 § 132 i lov nr. C af 2003 om elektronisk kommunikation lyder således:

»1. Bestemmelserne om indgåelse af en abonnementsaftale finder anvendelse på ændringer af en abonnementsaftale. De almindelige forretningsbetingelser kan muliggøre, at ændringer af en abonnementsaftale finder sted i overensstemmelse med bestemmelserne i stk. 2.

2. Tjenesteyderen kan kun ensidigt ændre abonnementsaftalen i følgende tilfælde:

a) såfremt de betingelser, der er fastsat i en abonnementsaftale eller i de almindelige forretningsbetingelser, er opfyldt, med forbehold af, at ændringen ikke medfører en væsentlig ændring af kontraktvilkårene, for så vidt som der ikke er truffet andre bestemmelser herom i loven eller i bestemmelserne om elektronisk kommunikation

b) hvis en ændring af lovgivningen eller en af myndighederne truffet afgørelse berettiger dette

eller

c) hvis en væsentlig ændring af omstændighederne berettiger dette.

3. En ændring, der vedrører de betingelser, der er nødvendige for at modtage tjenesteydelsen, eller vedrører indikatorer svarende til et kvalitetsmål, er en væsentlig ændring.

4. Selv om tjenesteyderen har ret til ensidigt at ændre de almindelige forretningsbetingelser i de tilfælde, der er fastsat heri, er han forpligtet til at underrette abonnenterne herom på de betingelser, der er fastsat i denne lov, mindst 30 dage før gennemførelsen af nævnte ændring; han skal ligeledes underrette abonnenterne om de vilkår, der gælder for den opsigelsesmulighed, som følger heraf. I et sådant tilfælde har abonnenten ret til at opsige kontrakten med øjeblikkelig virkning inden otte dage efter fremsendelsen af meddelelsen om ændring.

5. Når ændringen medfører betingelser, som er ugunstige for abonnenten, har denne ret til at opsige abonnementsaftalen, uden nogen retlige konsekvenser, inden 15 dage efter nævnte meddelelse. Abonnenten kan imidlertid ikke opsige abonnementsaftalen, når han har forpligtet sig til at modtage tjenesteydelsen i en tidsbegrænset periode, når han har indgået aftalen under hensyntagen til de fordele, som følger af denne, og når ændringen ikke har konsekvenser for de opnåede fordele. Når ændringen har konsekvenser for de opnåede fordele, og når abonnenten opsiger abonnementsaftalen, kan tjenesteyderen ikke kræve, at abonnenten betaler for fordelen for så vidt angår den periode, der ligger efter opsigelsen af aftalen.

[...]«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

17 NFH har under et søgsmål i offentlighedens interesse anfægtet Invitels praksis, som består i, i forbindelse med tidsbegrænsede kontrakter, de såkaldte »loyalitetskontrakter«, og efter indgåelsen af disse kontrakter at kræve, at forbrugeren afholder omkostninger, der ikke oprindeligt var aftalt mellem parterne.

18 Som det fremgår af sagsakterne, indsatte Invitel i sin egenskab af fastnetoperatør i de almindelige forretningsbetingelser, som trådte i kraft den 1. januar 2008, et vilkår om fastsættelse af »postanvisningsomkostninger«, dvs. de omkostninger, der pålægges i tilfælde af betaling af fakturaerne pr. postanvisning. I henhold til nævnte vilkår gælder, at »hvis abonnenten betaler fakturabeløbet pr. postanvisning, har tjenesteyderen ret til at fakturere de supplerende omkostninger, som følger heraf (såsom portoomkostninger)«. Desuden indeholdt de almindelige forretningsbetingelser ingen bestemmelser, som præciserede beregningsmåden for disse postanvisningsomkostninger.

19 NFH modtog et stort antal klager fra forbrugere, på baggrund af hvilke kontoret fandt, at det i de almindelige forretningsbetingelser indsatte vilkår, jf. den foregående præmis, var urimeligt som defineret i § 209 i borgerlig lovbog. Invitel afviste at ændre dette vilkår, hvorefter NFH anlagde sag ved Pest Megyei Bíróság med påstand om, at det fastslås, at det omtvistede vilkår er ugyldigt, idet det er urimeligt, samt med påstand om automatisk tilbagebetaling med tilbagevirkende kraft til abonnenterne af de beløb, som uretmæssigt er blevet opkrævet og faktureret som »postanvisningsomkostninger«. Retten var imidlertid af den opfattelse, at løsningen af tvisten afhang af en fortolkning af bestemmelserne i EU-retten.

20 Pest Megyei Bíróság har på denne baggrund besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Kan [direktivets] artikel 6, stk. 1, […] fortolkes således, at et urimeligt kontraktvilkår ikke binder nogen forbrugere, såfremt et organ, der er lovligt udpeget i dette øjemed, ved et søgsmål i offentlighedens interesse (actio popularis) i forbrugernes navn nedlægger påstand om, at nævnte urimelige kontraktvilkår, som er en del af en forbrugeraftale, er ugyldigt?

Hvis et søgsmål i offentlighedens interesse anlægges, og der afsiges dom til fordel for forbrugere, som ikke er parter i sagen, eller anvendelsen af en urimelig almindelig forretningsbetingelse forbydes, kan [direktivets] artikel 6, stk. 1, […] da fortolkes således, at nævnte urimelige kontraktvilkår, som er en del af en række forbrugeraftaler, ikke binder nogen af de berørte forbrugere, heller ikke for fremtiden, således at det er retsinstansen, som ex officio skal drage de fornødne retlige konsekvenser?

2) Kan [direktivets] artikel 3, stk. 1, […] sammenholdt med punkt 1, litra j), og punkt 2, litra d), i bilaget, der finder anvendelse ifølge samme direktivs artikel 3, stk. 3, fortolkes således, at såfremt den erhvervsdrivende ensidigt beslutter at ændre kontraktens vilkår uden at beskrive retningslinjerne for prissvingningerne udførligt eller angive gyldige grunde i kontrakten, er det nævnte kontraktvilkår urimeligt ipso jure?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Om det andet spørgsmål

21 Med det andet spørgsmål, der skal undersøges først, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktivets artikel 3, stk. 1 og 3, i lyset af punkt 1, litra j), og punkt 2, litra d), i bilaget til direktivet skal fortolkes således, at såfremt en erhvervsdrivende i et kontraktvilkår i de almindelige

forretningsbetingelser i forbrugeraftaler fastsætter en ensidig ændring af omkostningerne i forbindelse med den tjenesteydelse, der skal leveres, uden imidlertid klart at beskrive retningslinjerne for fastsættelsen af nævnte omkostninger eller at angive gyldige grunde til denne ændring, er det nævnte kontraktvilkår urimeligt.

22 I denne forbindelse bemærkes, at Domstolens kompetence omfatter fortolkning af begrebet »urimeligt kontraktvilkår« i direktivets artikel 3, stk. 1, og i direktivets bilag samt af de kriterier, som den nationale retsinstans kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i lyset af direktivets bestemmelser, idet det tilkommer den pågældende retsinstans under hensyn til disse kriterier at træffe afgørelse om et særligt kontraktvilkårs konkrete kvalifikation i lyset af de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde (dom af 9.11.2010, sag C-137/08, VB Pénzügyi Lízing, Sml. I, s. 10847, præmis 44). Det fremgår heraf, at Domstolen i sit svar skal indskrænke sig til at give den forelæggende ret de oplysninger, som denne skal tage hensyn til ved bedømmelsen af, om det pågældende kontraktvilkår er urimeligt.

23 I overensstemmelse med direktivets artikel 4, stk. 2, omfatter vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt. Denne undtagelse kan imidlertid ikke finde anvendelse på et kontraktvilkår, som vedrører en mekanisme til ændring af omkostningerne for de tjenesteydelser, der skal leveres til forbrugeren.

24 Hvad angår et kontraktvilkår, som fastsætter en ændring af de samlede omkostninger for den tjenesteydelse, der skal leveres til forbrugeren, bemærkes, at begrundelsen eller retningslinjerne for ændringerne af nævnte omkostninger i henhold til punkt 1, litra j) og l), samt punkt 2, litra b) og d), i bilaget til direktivet bl.a. skal angives, og at forbrugeren har ret til at bringe kontrakten til ophør.

25 Nævnte bilag, som direktivets artikel 3, stk. 3, henviser til, indeholder kun en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige (jf. dom af 4.6.2009, sag C-243/08, Pannon GSM, Sml. I, s. 4713, præmis 37 og 38, dommen i sagen VB Pénzügyi Lízing, præmis 42, samt kendelse af 16.11.2010, sag C-76/10, Pohotovosť, Sml. I, s. 11557, præmis 56 og 58).

26 Selv om indholdet af det pågældende bilag ikke automatisk og alene kan fastslå, at et omtvistet kontraktvilkår er urimeligt, udgør det imidlertid et væsentligt element, hvorpå den kompetente ret kan basere sin bedømmelse af, hvorvidt dette kontraktvilkår er urimeligt. I det foreliggende tilfælde gør en gennemgang af de i denne doms præmis 24 omhandlede bestemmelser i direktivets bilag det muligt at fastslå, at det relevante spørgsmål med henblik på bedømmelsen af, om et kontraktvilkår som det i hovedsagen omhandlede er urimeligt, bl.a. er, om grundene til eller retningslinjerne for ændringerne af omkostningerne i forbindelse med den tjenesteydelse, der skal leveres, var anført, og om forbrugerne havde ret til at bringe kontrakten til ophør.

27 Desuden skal forbrugeren, således som det fremgår af 20. betragtning til nævnte direktiv, dels have en reel mulighed for at gøre sig bekendt med alle vilkårene i de almindelige forretningsbetingelser og med konsekvenserne af nævnte vilkår. Dels indeholder direktivets artikel 5 en forpligtelse til at formulere vilkårene på en klar og forståelig måde.

28 Ved bedømmelsen af »urimeligt« som omhandlet i direktivets artikel 3 er forbrugerens mulighed for på grundlag af klare og forståelige kriterier at forudse en erhvervsdrivendes ændringer af de almindelige forretningsbetingelser for så vidt angår omkostningerne i forbindelse med den tjenesteydelse, der skal leveres, følgelig af væsentlig betydning.

29 Når visse aspekter af retningslinjerne for ændringerne i omkostningerne i forbindelse med den tjenesteydelse, der skal leveres, er anført i love eller bindende administrative bestemmelser som omhandlet i direktivets artikel 1, stk. 2, eller når nævnte bestemmelser giver en forbruger ret til at bringe kontrakten til ophør, er det af afgørende betydning, at nævnte forbruger af den erhvervsdrivende underrettes om nævnte bestemmelser.

30 Det tilkommer den nationale ret, som træffer afgørelse i sagen med påstand om forbud anlagt i offentlighedens interesse af et i den nationale lovgivning udpeget organ på vegne af forbrugerne, at bedømme, henset til direktivets artikel 3, stk. 1 og 3, om et kontraktvilkår som det i hovedsagen omhandlede er urimeligt. I forbindelse med denne bedømmelse skal nævnte ret bl.a. efterprøve, om grundene til eller retningslinjerne for ændringerne af omkostningerne i forbindelse med den tjenesteydelse, der skal leveres, i lyset af alle vilkårene i de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, som det omtvistede vilkår er en del af, samt i lyset af den nationale lovgivning, som fastsætter de rettigheder og forpligtelser, der vil kunne føjes til dem, der er fastsat i de pågældende almindelige forretningsbetingelser, er angivet på en klar og forståelig måde, og om forbrugerne i givet fald har ret til at bringe kontrakten til ophør.

31 Henset til de foregående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares med, at det tilkommer den nationale ret, som træffer afgørelse i sagen med påstand om forbud anlagt i offentlighedens interesse af et i den nationale lovgivning udpeget organ på vegne af forbrugerne, at bedømme, henset til direktivets artikel 3, stk. 1 og 3, om et kontraktvilkår i de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, hvorved en erhvervsdrivende fastsætter en ensidig ændring af omkostningerne i forbindelse med den tjenesteydelse, der skal leveres, uden imidlertid klart at beskrive retningslinjerne for fastsættelsen af nævnte omkostninger eller at angive gyldige grunde til denne ændring, er urimeligt. I forbindelse med denne bedømmelse skal nævnte ret bl.a. efterprøve, om grundene til eller retningslinjerne for ændringerne af omkostningerne i forbindelse med den tjenesteydelse, der skal leveres, i lyset af alle vilkårene i de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, som det omtvistede vilkår er en del af, samt i lyset af den nationale lovgivning, som fastsætter de rettigheder og forpligtelser, der vil kunne føjes til dem, der er fastsat i de pågældende almindelige forretningsbetingelser, er angivet på en klar og forståelig måde, og om forbrugerne i givet fald har ret til at bringe kontrakten til ophør.

Om det første spørgsmål

32 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, dels om direktivets artikel 6, stk. 1, sammenholdt med direktivets artikel 7, stk. 1 og 2, skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for, at konstateringen af, at et urimeligt kontraktvilkår, som er en del af de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, er ugyldigt, i forbindelse med et søgsmål med påstand om forbud, jf. nævnte direktivs artikel 7, som er anlagt mod en erhvervsdrivende i offentlighedens interesse og på vegne af forbrugerne af et i den nationale lovgivning udpeget organ, i henhold til nævnte lovgivning har virkninger i forhold til alle de forbrugere, som har indgået en aftale, med hensyn til hvilken de samme almindelige forretningsbetingelser finder anvendelse, herunder i forhold til de forbrugere, som ikke var parter i forbudssagen, dels om de nationale retter er forpligtede til, ligeledes for fremtiden, af egen drift at drage alle de konsekvenser heraf, som er fastsat i national ret.

33 For at besvare den første del af dette spørgsmål bemærkes indledningsvis, at den ved direktivet indførte beskyttelsesordning hviler på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau, og at forbrugeren som følge heraf tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af den erhvervsdrivende, uden at han kan øve nogen indflydelse på disses indhold (dom af 15.3.2012, sag C-453/10, Pereničová og Perenič, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis).

34 Hvad angår søgsmål, som omfatter en individuel forbruger, har Domstolen under hensyntagen til en sådan svagere stilling fastslået, at direktivets artikel 6, stk. 1, pålægger medlemsstaterne at fastsætte, at urimelige kontraktvilkår »i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren«. Som det fremgår af retspraksis, er der tale om en præceptiv bestemmelse, der har til formål at erstatte den formelle balance, som kontrakten indfører mellem kontraktparternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne (jf. Pereničová og Perenič-dommen, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

35 For så vidt angår søgsmål med påstand om forbud anlagt i offentlighedens interesse som det i hovedsagen omhandlede bemærkes, at selv om direktivet ikke tilsigter at harmonisere de sanktioner, der finder anvendelse i tilfælde af, at det i forbindelse med nævnte søgsmål fastslås, at et kontraktvilkår er urimeligt, forpligter direktivets artikel 7, stk. 1, ikke desto mindre medlemsstaterne til at sikre, at der findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås med forbrugere, til opgør.

36 Således som det fremgår af denne bestemmelses stk. 2, omfatter de førnævnte midler muligheden for, at personer eller organisationer, der har en legitim interesse i at beskytte forbrugerne, kan indbringe sager for domstolene for at få fastslået, om vilkår, der er udarbejdet med henblik på generel anvendelse, er af urimelig karakter, og for i givet fald at opnå, at de forbydes (jf. dom af 24.1.2002, sag C-372/99, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 819, præmis 14).

37 I denne forbindelse tilføjes, at da søgsmål med påstand om forbud er af præventiv karakter og har til formål at afholde de erhvervsdrivende fra at anvende sådanne vilkår, og da de er uafhængige af enhver konkret individuel tvist, indebærer det, at sådanne søgsmål kan anlægges, selv om de vilkår, der kræves forbudt, ikke er blevet anvendt i bestemte kontrakter (jf. dommen i sagen Kommissionen mod Italien, præmis 15).

38 Den effektive gennemførelse af nævnte formål kræver, således som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 51 i forslaget til afgørelse, at de vilkår i de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, som er fundet urimelige i forbindelse med et søgsmål med påstand om forbud anlagt mod den pågældende erhvervsdrivende som det i hovedsagen omhandlede, ikke binder hverken de forbrugere, der er parter i forbudssagen, eller de forbrugere, som med denne erhvervsdrivende har indgået en aftale, med hensyn til hvilken de samme almindelige forretningsbetingelser finder anvendelse.

39 I hovedsagen er det i den nationale lovgivning fastsat, at en retsinstans' afgørelse om, at et urimeligt kontraktvilkår i de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler er ugyldigt, finder anvendelse på en forbruger, som har indgået en aftale med en erhvervsdrivende, som anvender dette vilkår. Således som det fremgår af sagens akter i hovedsagen, vedrører tvistens genstand den pågældende erhvervsdrivendes anvendelse af de almindelige forretningsbetingelser, som indeholder det omtvistede vilkår, i kontrakter indgået med flere forbrugere. I denne forbindelse konstateres, således som generaladvokaten har anført i punkt 57-61 i forslaget til afgørelse, at en national lovgivning som den i denne præmis omhandlede opfylder kravene i direktivets artikel 6, stk. 1, sammenholdt med artikel 7, stk. 1 og 2.

40 Anvendelsen af en sanktion om ugyldighed af et urimeligt vilkår i forhold til alle de forbrugere, der har indgået en forbrugeraftale, med hensyn til hvilken de samme almindelige forretningsbetingelser finder anvendelse, sikrer nemlig, at disse forbrugere ikke er bundet af nævnte vilkår, uden imidlertid at udelukke andre egnede og effektive sanktionstyper, der er fastsat i de nationale lovgivninger.

41 For så vidt angår den anden del af det første spørgsmål vedrørende de konsekvenser, som de nationale retter skal drage af, at det i forbindelse med et søgsmål med påstand om forbud konstateres, at et vilkår, som er en del af de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, er urimeligt, bemærkes indledningsvis, at adgangen for den nationale ret til af egen drift at tage stilling til, om et kontraktvilkår er urimeligt, er et egnet middel til at fremme virkeliggørelsen af det mål, der omhandles i direktivets artikel 7 (jf. dom af 26.10.2006, sag C-168/05, Mostaza Claro, Sml. I, s. 10421, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis). Arten og betydningen af den almene interesse, der ligger til grund for den beskyttelse, direktivet indeholder for forbrugerne, berettiger i øvrigt, at nævnte ret af egen drift skal efterprøve, om et kontraktvilkår er urimeligt (jf. Mostaza Claro-dommen, præmis 38).

42 De nationale retter, der konstaterer, at et vilkår i de almindelige forretningsbetingelser er urimeligt, er i henhold til direktivets artikel 6, stk. 1, forpligtet til at drage alle de konsekvenser, der følger heraf efter national lovgivning, for at forbrugerne ikke skal være bundet af det nævnte vilkår (jf. Pereničová og Perenič-dommen, præmis 30 og den deri nævnte retspraksis).

43 Det følger heraf, at når det i forbindelse med et søgsmål med påstand om forbud som det i hovedsagen omhandlede er blevet fastslået, at et vilkår, som er en del af de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, er urimeligt, er de nationale retter forpligtet til, ligeledes for fremtiden, af egen drift at drage alle de konsekvenser heraf, som er fastsat i national ret, for at nævnte vilkår ikke binder de forbrugere, som har indgået en aftale, med hensyn til hvilken de samme almindelige forretningsbetingelser finder anvendelse.

44 Henset til disse betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at direktivets artikel 6, stk. 1, sammenholdt med direktivets artikel 7, stk. 1 og 2, skal fortolkes således, at:

— den ikke er til hinder for, at konstateringen af, at et urimeligt kontraktvilkår, som er en del af de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, er ugyldigt, i forbindelse med et søgsmål med påstand om forbud, jf. nævnte direktivs artikel 7, anlagt mod en erhvervsdrivende i offentlighedens interesse og på vegne af forbrugerne af et i den nationale lovgivning udpeget organ i henhold til nævnte lovgivning har retsvirkninger i forhold til alle de forbrugere, som med den pågældende erhvervsdrivende har indgået en aftale, med hensyn til hvilken de samme almindelige forretningsbetingelser finder anvendelse, herunder i forhold til de forbrugere, som ikke var parter i forbudssagen

— når det i forbindelse med en sådan sag er blevet fastslået, at et vilkår i de almindelige forretningsbetingelser er urimeligt, er de nationale retter forpligtet til, ligeledes for fremtiden, af egen drift at drage alle de konsekvenser heraf, som er fastsat i national ret, for at nævnte vilkår ikke binder de forbrugere, som med den pågældende erhvervsdrivende har indgået en aftale, med hensyn til hvilken de samme almindelige forretningsbetingelser finder anvendelse.

Sagens omkostninger

45 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

1) Det tilkommer den nationale ret, som træffer afgørelse i søgsmålet med påstand om forbud anlagt i offentlighedens interesse af et i den nationale lovgivning udpeget organ på vegne af forbrugerne, at bedømme, henset til artikel 3, stk. 1 og 3, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, om et kontraktvilkår i de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, hvorved en erhvervsdrivende fastsætter en ensidig ændring af omkostningerne i forbindelse med den tjenesteydelse, der skal leveres, uden imidlertid klart at beskrive retningslinjerne for fastsættelsen af nævnte omkostninger eller at angive gyldige grunde til denne ændring, er urimeligt. I forbindelse med denne bedømmelse skal nævnte ret bl.a. efterprøve, om grundene til eller retningslinjerne for ændringerne af omkostningerne i forbindelse med den tjenesteydelse, der skal leveres, i lyset af alle vilkårene i de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, som det omtvistede vilkår er en del af, samt i lyset af den nationale lovgivning, som fastsætter de rettigheder og forpligtelser, der vil kunne føjes til dem, der er fastsat i de pågældende almindelige forretningsbetingelser, er angivet på en klar og forståelig måde, og om forbrugerne i givet fald har ret til at bringe kontrakten til ophør.

2) Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med direktivets artikel 7, stk. 1 og 2, skal fortolkes således, at:

— den ikke er til hinder for, at konstateringen af, at et urimeligt kontraktvilkår, som er en del af de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, er ugyldigt, i forbindelse med et søgsmål med påstand om forbud, jf. nævnte direktivs artikel 7, anlagt mod en erhvervsdrivende i offentlighedens interesse og på vegne af forbrugerne af et i den nationale lovgivning udpeget organ, i henhold til nævnte lovgivning har retsvirkninger i forhold til alle de forbrugere, som med den pågældende erhvervsdrivende har indgået en aftale, med hensyn til hvilken de samme almindelige forretningsbetingelser finder anvendelse, herunder i forhold til de forbrugere, som ikke var parter i forbudssagen

— når det i forbindelse med en sådan sag er blevet fastslået, at et vilkår i de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler er urimeligt, er de nationale retter forpligtet til, ligeledes for fremtiden, af egen drift at drage alle de konsekvenser heraf, som er fastsat i national ret, for at nævnte vilkår ikke binder de forbrugere, som med den pågældende erhvervsdrivende har indgået en aftale, med hensyn til hvilken de samme almindelige forretningsbetingelser finder anvendelse.

Underskrifter